

YAYLA TURİZMİ

Hazırlayan: Sunay Ünlü Yücel TÜRSAB Ar-Ge Departmanı

Yapılan araştırmalar, önümüzdeki yıllarda değişen turizm anlayışına paralel olarak kitle turizmine yönelik motivasyonlarda azalma görülürken, doğa ile bütünleşen, çevreye duyarlı, farklı kültür ve yaşam biçimleriyle bütünleşmeye olanak sağlayan turizm ürünlerine yönelik motivasyonların artacağı yönünde.

Bozulmamış doğal yapısı, yaşayan yöre kültürü, huzuru, sessizliği ve daha sıralayabileceğimiz onlarca artılarıyla ülkemiz yayları da bu alternatif turizme aday turistik cazibelerimizden.

Türkiye'nin henüz gelişmekte olan bir ülke olması, doğal ve kırsal kültürel değerlerinin ve mirasının büyük bölümünün varlığını canlı biçimde sürdürüyor olması, Türkiye'nin bir çok yöresinde yayla turizminin geliştirilmesi için büyük bir potansiyelin varlığını gösteriyor.

Bununla birlikte, ekoturizm anlayışıyla işletilen mekanların yok denecek kadar az olması, buralarda gerçekleştirilen aktivitelerin olanaksızlıklar nedeniyle sınırlı ölçülerde kalması, çirkin yapılaşma, kirlilik, tanıtım yetersizliği gibi bir dizi sorunu da var yaylaların.

Yaylalarda Mülki Haklar

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre Medeni Kanun'un 641 ve 912. maddeleri yaylaları "yararı kamuya ait olan mallar" olarak tanımlamış ve devletin hüküm ve tasarrufunda olan bu yerlerin tapuya tescil edilemeyeceğini hükme bağlamış. Yaylalar, ortak yararlanma ilkesi doğrultusunda kullanılıyor ve buralara ancak köy halkı uygun gördüğü takdirde ev yapılabiliyor. TC Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan "Yayla Turizmi Projesi" kapsamında Türkiye'de 26 yayla turizm merkezi olarak ilan edilmiş durumda. Bunlardan 24 tanesi Karadeniz yaylalarına, diğer ikisi ise Gaziantep Huzur Yaylası ve Manisa Spil Dağı'na verilmiş bulunuyor.

Geleneksel kullanım biçimiyle yaylalar, hayvanların otlatıldığı, kışın hayvanlar için yenilecek otların toplandığı, yazın daha serin şartlarda yaşamak için yılın belli dönemlerinde gidilip, yaşanan yerler. Bunun yanında köy/köylerin, her yıl geleneksel olarak düzenledikleri ve çevre illerin de yoğun ilgi gösterdiği şenliklerin organize edildiği alanlar. Fakat, buraların turizme açılmasıyla, geleneksel yaşam biçimi yanında, turistik beklentilere de cevap verecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerekiyor. Bu da beraberinde birçok sorunu akla getiriyor. Doğaya zarar vermeyen yapılaşma nasıl yönlendirilebilecek ve/veya kontrol edilebilecek? Daha çok hayvancılığa yönelik çıkılan yaylalar, turizme açılma sonucu nasıl bir değişime uğrayacak, bu değişim yörenin mevcut kullanıcılarını nasıl etkileyecek?...vs.

Bakanlık, yayla turizminin geliştirilmesine yönelik kararlarında özgün mimarinin korunması, çok katlı yapılaşmalara izin verilmemesi, yörenin her türlü doğal kaynaklarının korunması gibi ekoturizmin olmaz olmaz koşullarına plan ve programlarında yer verse de görüşlerine başvurduğumuz acenteler, pratik hayatta durumun farklı geliştiği görüşündeler.

Yapılaşmanın fazla olması, hızlı betonlaşma, doğanın tahrip edilmesi bazı yaylaların en büyük problemi olarak dile getiriliyor.

İşletmeler Çok Zayıf

Yayla turizmi yapan acentaların bu alanlara ilişkin olarak dile getirdikleri sıkıntılarının biri de işletmelerin zayıf olması. Sınırlı sayıda olan konaklama merkezlerinin, turizm konusunda yeterli birikime sahip olmayan işletmelerce yürütülmesi yaylaların cazibesine gölge düşüren bir diğer sorun. Yeterli kredilerin sağlanamaması, işletmelerin teşvik edilmemesi gibi sorunlar da konaklama merkezlerinin kalitesini düşürüyor.

Tanıtım materyallerinin eksikliği, yürüyüş parkurlarını gösteren haritaların olmayışı, bazı yaylalara yolların yapılarak doğal yapının bozulması, kalabalık grupların götürülerek çevrenin kirlenmesi de acentalar tarafından dile getirilen diğer problemlerden.

Plansız hayvancılık, bitkilerin ilk büyüme sürelerinde erken otlatma nedeniyle ot veriminin düşmesi ve bu nedenle bitki örtüsünün tahrip edilmesi, imar planının olmayışı nedeniyle yatırımların yapılamayışı, aslına uygun olmayan ve geleneksel malzeme ve mimariye aykırı yapılaşma.... vb yaylaların önemli sorunlarından.

Sürdürülebilir Ekoturizm Anlayışı Şart

Alt yapı sorunlarının çevreyi bozmadan giderilmesi, ev pansiyonculuğu, küçük günöbirlik tesisler gibi konaklama tesislerinin açılabilmesi için teşvik ve kredi verilmesi gibi özendirici tedbirlerin alınması, düşünülen tesislerin ve çevrelerinin ekolojik, ekonomik, kültürel ve fiziksel taşıma kapasitelerinin belirlenerek turizm faaliyetlerinin doğaya zarar vermeden gerçekleştirilmesinin sağlanması... gibi bir dizi önlemin bir an önce alınması gerekiyor. Bunların sistemli bir biçimde hayata geçirilmesi ise ancak bu bölgelerde yürütülecek sürdürülebilir ekoturizm politikası ile mümkün olacaktır.

Sürdürülebilir ekoturizm, bu turizm türüne katılan tüm taraflar arasında etkili bir işbirliğini ve koordinasyonu oluşturacak etkili sistemlere ihtiyaç duyuyor. Turizm planlaması sektörün kendisi ile sınırlı olmamalı, yerli halkı ve diğer sektörleri de dahil etmelidir. Bu planlama, öncelikleri, değerleri ve yerel halkın bilgilerini entegre etmeli, yerli halkın katılımını güçlendirmeli, takip ve kontrol mekanizmalarına imkan tanımalıdır.

Ekoturizmin geliştirilmesi ve yönetimi için eğitim faaliyetleri bir önkoşuldur. İşletme sahipleri, çalışanları, yerel halk, ekoturizmin, sürdürülebilirliğin ve bu alandaki finansal yönetimin genel özellikleri hakkında eğitim görmelidirler. Bölgeye girişin miktarının belirlenmesi ve eğitim kalitesi ekoturizmin gelişimi için yaşamsal önem taşır.

Tabelalar, alternatif gezi güzergahları, farklı giriş noktaları, enformasyon merkezleri, turistlerin etkili kullanımı için önemlidir. Çevre, eğitim ve anlatım merkezleri kültürel miras ile ilgili konularla da bütünleşmelidir. Eğitim ve anlatım programları yanında profesyonel rehberlerin ziyaretçiler üzerindeki kontrolü, ziyaretçilerin yaratabileceği olumsuz etkilerin önlenmesi açısından son derece yaşamsaldır. Ürünlerinde sürdürülebilir ulaşım araçlarını, araçlardan arındırılmış bölgeleri, optimum yürüyüş ve bisiklet güzergahlarını, seyahat ve bagaj lojistik hizmetlerini, boşlukların olmadığı ulaştırma zincirlerini sunabilmeli, ulaşım ve mobilite hakkında bol enformasyon verebilmelidir.

Bu alandaki projelerin zamanlaması tüm bu gereklerin tam olarak yerine getirilmesine yetecek uzunlukta olmalıdır.

Dağlar Tehdit Altında

Birleşmiş Milletler Çevre Örgütü UNEP tarafından yapılan bir araştırmaya göre tüm dünyada dağların turizme açılmasıyla birlikte, ekonomik, sosyal ve çevresel

koşulların baskısı nedeniyle dağlardaki kültürel kimlikler, doğal yapı da ciddi zararlar görmeye başlamış durumda. Lüks konaklama beklentileri, yeniden yapılaşma dağların doğal yapısını bozan turizm olgularından.

UNEP tarafından verilen bilgiye göre dağlar uluslararası turizm endüstrisinin yüzde 15-20'sine ev sahipliği yapıyor ve yılda 70-90 milyar dolar arası turizm girdisi sağlıyor.

Dünyada milyonlarca kişiye yaşam alanı yaratan dağların önemine ve karşı karşıya kaldığı sorunlara dikkat çekmek amacıyla 2002 yılı Birleşmiş Milletler tarafından "Dağlar Yılı" ilan edilmiş ve dünyanın birçok bölgesinde seminerler, konferanslar, organizasyonlar düzenlenmişti.

Ülkemiz henüz tahribata uğramamış, sürdürülebilir ekoturizme evsahipliği yapabilecek doğal alanlara sahip. Bununla birlikte tüm dünyada dikkat çekilen sürdürülebilirlik ilkesine dayandırılmadan gerçekleştirilen her aktivitenin bu zenginlikleri her geçen gün yok ettiği gerçeğinin de unutulmaması gerekiyor.

Ülkemizdeki Yaylalar

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre ülkemizde halihazırda 26 yayla turizm merkezi ilan edilmiş durumda. Buralarda rekreasyon amaçlı kullanımın giderek artmasına bağlı olarak yoğun yapılaşmayı kontrol altında tutmak ve planlı bir gelişmeyi sağlamak amacıyla "Gerçekleşme Programları" hazırlanmış ve çalışmalarına başlanılmış bulunuyor.

Bu çerçevede, Ordu Çambaşı, Giresun Kümbet ve Bektaş, Trabzon Şolma-Karadağ ve Erikbeli, Rize Ayder-Yukarı Kavran ve Anzer, Artvin Kaçkar, Gümüşhane Zigana, Bayburt Kop Dağı öncelikli olarak çalışmalara başlanmış yaylalar.

150'ye yakın yaylanın bulunduğu ülkemizde, Bakanlıkça turizm merkezi ilan edilen yaylalar ve özellikleri ise şöyle:

Antalya İbradı Yaylası

Altyapısı yok, çadır ve temel ihtiyaç malzemelerinin götürülmesi gerekiyor.

Artvin Yusufeli-Kaçkar Turizm Merkezi-Yaylalar Köyü

Yaylalar köyü çeşme, elektrik, sağlık ocağı gibi altyapıya sahip. Köyde bakkal, kır kahvesi, lokanta, fırın ve kasap bulunuyor.

Konaklama için pek çok pansiyonun bulunduğu Sarıgöl Beldesi'nde kalınabiliyor.

Artvin Kafkasör Turizm Merkezi (Kafkasör Yaylası)

Alt yapı hizmeti götürülmüş olan yaylada belediye tarafından yaptırılan 10 adet 80 yatak kapasiteli bungalovlar bulunuyor.

Bayburt Kop Dağı Turizm Merkezi - Kop Dağı Yaylası

Kayak merkezi olarak kullanıldığı için alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. İl Özel İdaresi'ne ait 112 yataklı bir konukevi bulunuyor.

Gaziantep İslahiye Hızır Yaylası (Huzur Yaylası)

Yaylada kamp kurmak isteyenlerin çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Giresun Kümbet Yaylası

Yaylada PTT, sağlık ocağı, bakkal, kasap, manav, et lokantası, fırın, kır kahvesi ve oto tamircisi hizmet veriyor.

Yaylada 10 yataklı bir otel bulunuyor. Temel ihtiyaçlar yayladan karşılanabiliyor.

Giresun Bektaş Yaylası

Elektrik, su, PTT gibi altyapıya sahip olan yaylada, bakkal, kasap, fırın ve kır kahveleri bulunuyor. Yaylada 2 yıldızlı 72 yataklı otel var. Ayrıca, Alçakbel orman içi dinlenme ve piknik alanında bulunan 3 adet dağ evi, çocuk parkı ve restorandan faydalanılabiliyor.

Gümüşhane Zigana Turizm Merkezi - Zigana Yaylası

Zigana Yaylası aynı zamanda kayak merkezi. Her türlü alt yapı hizmeti tamamlanmış durumda. Yaylada konaklama ve yeme içme tesisleri de bulunuyor.

Manisa Spil Dağı

Spil Milli Park Başmühendisliği'nin yönetimindeki kamp alanında bulunan dağ evlerinden kiralanabiliyor. Çadır ve karavan kurmak da mümkün.

Ordu Perşembe Yaylası

Yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. Bakkal, manav, kasap, kır kahvesi, et lokantası ve PTT hizmetlerinin bulunduğu yaylada, konaklama için Aybastı ilçesindeki pansiyonlardan yararlanılabiliyor.

Ordu Keyfalan Yaylası

Altyapı hizmetlerinin kısmen tamamlandığı yaylada 50'ye yakın yayla evi bulunuyor. Orman işletmesinin günöbirlik ve 20 yataklı konaklama tesisinden yararlanmak da mümkün.

Ordu Çambaşı Yaylası

Yaylada, bakkal, kır kahvesi, kasap, et lokantası, seyyar sağılık ocağı hizmet veriyor. Konaklama için pansiyonlardan yararlanabiliyor.

Rize Çamlıhemşin-Ayder Kaplıcası Turizm Merkezi-Ayder Yaylası

Yaylada konaklama için pek çok otel ve pansiyon bulunuyor. Yıl boyunca her türlü ihtiyaç, yayladan karşılanabiliyor.

Rize İkizdere-Anzer (Ballıköy) Yaylası Turizm Merkezi

Yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. PTT, bakkal, kasap, fırın, manav, kır kahvesi ve lokantalar yanında yaylada çok sayıda pansiyon var.

Sinop Guzfındık - Bozarmut Yaylaları

Yaylalarda altyapı tesisleri yok, kamp yapacakların çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Sinop Türkeli Kurugöl Yaylası

Yaylada su ve elektrikten başka altyapı yok. Kamp yapacakların çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Sinop Ayancık - Akgöl Yaylası

Kamp yapacakların çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Trabzon Maçka-Şolma Yaylası

Yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. Konaklama yeri bulunmadığından kamp malzemelerinin götürülmesi gerekiyor. Ancak bakkal, manav, kır kahvesi, kasap gibi küçük işletmeler hizmet veriyor.

Trabzon aykara - Uzungöl Turizm Merkezi

Altyapı hizmetleri tamamlanmış durumda. Günümüzde 500 yatak kapasitesine sahip olan Uzungöl'de göl manzaralı konaklama tesisleri, yeme-içme yerleri bulunuyor.

Trabzon Tonya - Erikbeli Turizm Merkezi - Erikbeli Yaylası

Konaklama için kamp malzemelerinin götürülmesi gerekiyor. Ancak yayladan et, süt, yumurta, ekmek gibi gıda maddeleri temin edilebiliyor.